

Тема 5.

Макроекономіка як складова
економічної теорії

План Лекції № 5

1. Макроекономіка як напрям економічної теорії.
Процес кругообігу продуктів і доходів
2. Суспільний продукт і його форми. Методи обчислення суспільного продукту
3. Валовий внутрішній продукт, чистий національний продукт і національний дохід: сутність та методика розрахунку

Макроекономіка

- *Макроекономіка* – це розділ економічної теорії, покликаний з'ясувати, як функціонує економічна система в цілому.
- Тому варто уявити народне господарство не просто як сукупність підприємств, домашніх господарств, галузей, а як органічне ціле, систему, що самовідтворюється.

Особливості предмета макроекономіки

1. Загальна проблема економіки розглядається з погляду всієї сукупності споживачів, виробників, суспільства в цілому.
2. Макросуб'єктами виступають великі групи господарюючих одиниць.
3. Діяльність макросуб'єктів здійснюється на чотирьох основних ринках.
4. Серед шкіл та напрямків макроекономіки відсутня однастайність в поглядах на основні проблеми

Макроекономічні суб'єкти

Домогосподарства (споживчий сектор)

Підприємства та організації (виробничий сектор)

Державні установи (державний сектор)

Нерезиденти (зовнішньоекономічний сектор)

Види ринків

Національний (внутрішній) ринок

Зовнішній ринок

- Товарний
- Ресурсний
- Фінансовий

Кругообіг товарів і грошей

- У сучасному суспільстві при розвинутому обміні у *кругообігу товарів і грошей* беруть участь різні економічні суб'єкти: підприємства, домашні господарства, держава, фінансові установи, закордонні суб'єкти. Взаємозв'язки між ними встановлюються за допомогою руху потоку грошей і потоку товарів.
- Теоретично рівновага в економіці забезпечується, якщо суми зустрічних потоків продуктів або ресурсів і грошей у кожного суб'єкта будуть рівними. Однак на практиці ця рівність постійна порушується і не всі товари можуть бути продані.

Сукупний суспільний продукт

- Показником виробничої діяльності суспільства виступає *валовий (сукупний) суспільний продукт (ВСП)*. Це виражений у ринкових цінах обсяг товарів і послуг, створених суспільством за певний проміжок часу, як правило за рік.
- Сукупний суспільний продукт за натурально-речовою формою поділяють на засоби виробництва і предмети споживання.

Кінцеві та проміжні продукти

- *Кінцевими продуктами* є блага та послуги, які виробляються для кінцевого використання.
- *Проміжні продукти* – це блага та послуги, які використовуються для подальшої обробки, переробки чи для перепродажу (сировина, матеріали, комплектуючі машин тощо).

Додана вартість

- *Додана вартість* – це та частина вартості ВСП, що створюється заново протягом даного року і додається до старої, перенесеної вартості. Вона утворює *чистий продукт суспільства*.
- Чистий продукт поділяється на необхідний та додатковий.

Необхідний та додатковий продукти

- *Необхідний продукт* становить ту частину чистого продукту, яка використовується для відтворення робочої сили, тобто підтримання її працездатності, включаючи продукт для підтримання життєдіяльності членів сім'ї працівників, підготовки нового покоління робочої сили.
- *Додатковий продукт* – це та частина чистого доходу, що створюється понад необхідний продукт. Він використовується на розширення виробництва, утримання непрацездатних членів суспільства, державні витрати на оборону, управління, соціальну допомогу тощо.

Система національних рахунків

- *Системи національних рахунків* почали розвиватися в другій половині ХХ сторіччя, коли задача комплексного макроекономічного аналізу і прогнозування, яку можна вирішити з їх допомогою, стала однією з першорядних.
- Система національного рахівництва являє собою міжнародний стандарт оцінки основних економічних показників країни: валового внутрішнього продукту, валового національного продукту та ін.

Методологічні принципи СНР

- продуктивною вважається будь-яка праця, яка приносить дохід;
- грошові витрати і доходи в економіці еквівалентні, тобто сума грошових витрат дорівнює сумі доходів;
- виробництво, розподіл, обмін і споживання розглядаються як взаємопов'язані сторони єдиного процесу відтворення.
- усі показники обчислюються лише в грошовій формі.

Валовий внутрішній продукт (ВВП)

- сукупна ринкова вартість обсягу кінцевого виробництва товарів і послуг, вироблених внутрішньою економікою протягом певного періоду часу.

Особливості формування ВВП

ВВП містить продукцію, яка вироблена резидентами та нерезидентами даної країни на її території.

ВНП включає кінцеві товари і послуги, вироблені резидентами даної країни, як на її території так і за її межами.

До ВВП не включаються невиробничі угоди:

- суто фінансові угоди,
- продаж товарів, що були у вжитку.

Методи розрахунку ВВП

1. За витратами (кінцевого споживання).
2. За доходами (розподільчий).
3. Сума доданих вартостей (виробничий).

1. ВВП за витратами:

$$Y=C+I+G+X_n$$

Y (yield)— обсяг ВВП,

C (consumption) — особисті споживчі витрати домашніх господарств на предмети споживання тривалого використання, поточного споживання та послуги,

I (investment) — валові приватні внутрішні інвестиції — це інвестиційні витрати підприємств на придбання елементів основного капіталу, будівництво, а також зміну виробничих запасів,

G (government) — державні закупівлі товарів і послуг — усі можливі витрати держави на придбання кінцевої продукції підприємств та на пряму закупівлю виробничих ресурсів,

X_n (net exports) — чистий експорт — це різниця між експортом та імпортом даної країни.

2. ВВП за доходами:

ВВП = факторні доходи + непрямі податки-субсидії + амортизація

Факторні доходи — первинні доходи власників виробничих факторів (заробітна плата, прибуток, рента, процент), а також доходи від індивідуальних вкладень малого підприємництва (змішаний дохід).

Непрямі податки — платежі до бюджету, що входять до складу ціни і здорожують продукцію.

Субсидії — виплати з бюджету на деякі види продукції, що здешевлюють дану продукцію.

Амортизація — спожитий основний капітал протягом року.

ВВП за доходами **ПОВИНЕН** дорівнювати ВВП за витратами.

3) Виробничий метод:

$ВВП = ВДВ + \text{Податки на продукти і імпорт} - \text{Субсидії на продукти і імпорт},$

де ВДВ - валова додана вартість, $ВДВ = В - ПС,$

В - випуск продукції (вартість всіх товарів і послуг, зроблених у поточному періоді, що прийняте в СНС обчислювати в основних цінах);

ПС - проміжне споживання

Макроекономічні показники на чистій основі

1. Чистий внутрішній продукт (ЧВП):

- $\text{ЧВП} = \text{ВВП} - A$
- A - Амортизація.

2. Національний дохід (НД) - це знову створена за рік вартість, що характеризує, що додало виробництво в даному році до добробуту суспільства. :

- $\text{НД} = \text{ВВП} - A - \text{НП}$
- НП - непрямі податки.